



اداره کل حفاظت محیط زیست
استان بوشهر

گزارش کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله

10 و 11 خرداد 1393





این گزارش با همکاری دبیرخانه تالابهای

اداره کل حفاظت محیط زیست استان بوشهر تهیه شده است.



اداره کل حفاظت محیط زیست
استان بوشهر





بسمه تعالی

فهرست

- ۱- مقدمه..... 4
- ۲- فرایند تدوین برنامه مدیریت تالاب 5
- ۳- معرفی اجمالی تالاب حله 5
- 3-1- موقعیت تالاب حله 9
- 3-2- آب و هوا و اقلیم منطقه 10
- 3-3- منابع آب 10
- 3-4- زیست بوم تالاب حله 12
- 3-5- اهمیت از نظر گردشگری 17
- ۴- گزارش کارگاه آغازین تدوین مدیریت یکپارچه تالاب حله 17
- 4-1- افتتاحیه 18
- 4-2- بازدید میدانی 21
- 4-3- نظرات و توضیحات مسئولان 24
- 4-4- تشکیل کارگروهها با مشارکت ذینفعان 26
- 4-5- نتیجه کلی کارگاه 32





1 - مقدمه

تالابها از گذشته در ایران مورد توجه بوده و با فرهنگ و تمدن جوامع محلی گره خورده بودند. شکل گیری کنوانسیون رامسر به عنوان قدیمی ترین معاهده بین المللی، با تاکید بر حفاظت از طبیعت در جهان بخصوص تالابها، در سال 1349 در رامسر جنبه قانونی حفاظت این زیستگاههای مهم را پر رنگ تر نمود. به گزارش سازمان حفاظت محیط زیست کشور، از 42 نوع تالاب مشخص شده توسط کنوانسیون رامسر در سطح جهان به جزء یک نوع تالاب بقیه در ایران یافت می شوند که بیانگر تنوع بسیار زیاد تالابهای ایران است. در کل 24 تالاب از ایران مشمول قوانین کنوانسیون رامسر می گردند.

با توجه به اهمیت تالابهای کشور "طرح حفاظت از تالابهای ایران" با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست، صندوق تسهیلات محیط زیست جهانی (GEF) و برنامه عمران سازمان ملل متحد (UNDP) از سال 2005 آغاز به کار کرده است. ایده این طرح با احساس نیاز سازمان حفاظت محیط زیست با تغییر نگرش در زمینه مدیریت زیست بومهای تالابی و با هدف بسط و گسترش مدیریت جامع زیست بومی در اکوسیستمهای تالابی و با رویکرد زیر شکل گرفته است:

"اگر تصمیم گیران و جوامع محلی از ارزشها و فواید مناطق مناطق حفاظت شده تالابی آگاه شوند و در فرایند مدیریت اکوسیستمهای تالابی سهمیم گردند، از مدیریت پایدار این زیست بومهای ارزشمند حمایت خواهند کرد."

تالاب حله یکی از تالابهای مهم کشور است که در فاز توسعه دستاوردهای طرح حفاظت از تالابهای ایران تدوین برنامه مدیریت آن آغاز گردیده و این برنامه با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست (دفتر زیستگاهها و امور مناطق) اداره کل حفاظت محیط زیست استان بوشهر و همچنین مشارکت ذینفعان در دست تهیه می باشد.



2 - فرایند تدوین برنامه مدیریت تالاب

برنامه مدیریت در واقع یک سند و مرجع کاری برای شرایط کنونی تالاب بوده و چشم اندازی از وضعیت بلند مدت آن می باشد . همچنین ابزاری برای تحلیل عملکردهای زیست محیطی ، اجتماعی و اقتصادی تالاب و اولویت بندی اهداف است .

برای آغاز مرحله تدوین برنامه مدیریت با توجه به رویکرد مشارکتی نیاز به تبادل نظر میان ذینفعای برای رسیدن به تعاریف مشترک از رویکرد زیست بومی می باشد . این مهم در عملی شدن برنامه مدیریت حائز اهمیت است به طوری که بر طبق آن ذینفعان در امور اجرایی و عملی شدن اهداف متعهد می شوند .

برگزاری کارگاه آغازین اولین قدم در تدوین برنامه مدیریت می باشد ، کارگاه آغازین با هدف تاکید بر نیاز به مدیریت مشارکتی و حفاظت از تالاب برگزار می گردد همچنین به تشریح رویکرد زیست بومی و هماهنگی های سازمان و سازو کارهای لازم برای راهبری می پردازد . در این کارگاه همچنین به شناسایی مشکلات و تهدیدات اصلی تالاب و همچنین تعیین چشم انداز و هدف اصلی برنامه مدیریت پرداخته می شود و نهایتا گامهای لازم برای رسیدن به اهداف تعیین می گردد .

3 - معرفی اجمالی تالاب حله :

تاریخچه

تاریخچه ایجاد منطقه حفاظت شده حله به زمان تشکیل تالاب حله که زمینه ایجاد این منطقه را فراهم آورده است پیوند می خورد. تا قبل از سال 1342 بجز چند آبراه کوچک هیچگونه اراضی آبگیر در محل فصلی تشکیل این تالاب بر روی نقشه های توپو گرافی مشاهده نمی شد. بنا بر اظهارات اهالی ساکن در روستای های مجاور منطقه از سال 1342 بعلت انحراف رودخانه حله و دو شاخه شدن در شرق روستای کره بند شاخه جنوبی تشکیل گردیده و این شاخه قبل از رسیدن به دریا در زمینهای زراعی و شوره زارهای مجاور پخش شده و موجب تشکیل تالاب و رویش گیاهان تالابی شده است.



منطقه حفاظت شده حله با وسعت معادل 46783 هکتار در مختصات جغرافیایی 24° ، 38° ، 50° تا 23° ، 56° ، 50° طول شرقی و 24° ، 03° ، 29° تا 50° ، 16° ، 29° عرض شمالی واقع است. این منطقه در سال 1355 طبق مصوبه شماره 74 مورخ 1355/5/6 شورای عالی حفاظت محیط زیست به عنوان منطقه حفاظت شده با محدوده زیر مورد تصویب و تحت مدیریت اداره کل حفاظت محیط زیست بوشهر قرار گرفت.

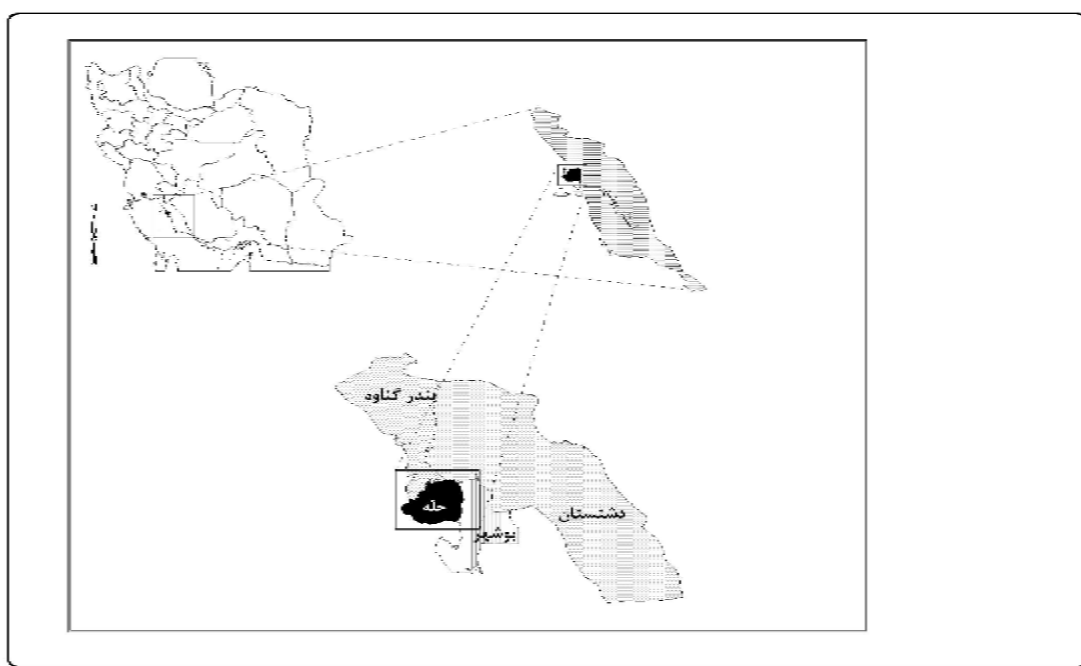
از طرف شمال: از قریه کره بند بطرف غرب در امتداد جاده جیپ رو پس از گذشتن از قراء قلعه سوخته، عسکری، محرزی تا حمود.

از طرف غرب: از قریه حمود بطرف جنوب در امتداد جاده جیپ رو پس از گذشتن از قریه رستمی تا قریه فراکه و از قریه فراکه در امتداد حد غربی رودخانه حله تا مصب رودخانه فوق در خلیج فارس "تم البرشه".

از طرف جنوب: از تم البرشه در امتداد حد فاصل آب با خشکی بطرف جنوب تا جزیره شیف مشتمل بر کلیه تالابها و نی زارها و از جزیره شیف بخط مستقیم مفروض غربی شرقی تا شیف مخروبه.

از طرف شرق: از شیف مخروبه به بطرف شمال در امتداد جاده جیپ رو تا قریه کره بند (کلیه زراعات واقع در محدوده خارج از حد قرار دارد).





نقشه شماره 1 - موقعیت منطقه حفاظت شده حله



نقشه شماره 2 - نقشه ماهواره ای منطقه حفاظت شده حله





تصویر شماره 1 - نمایی از رودخانه حله

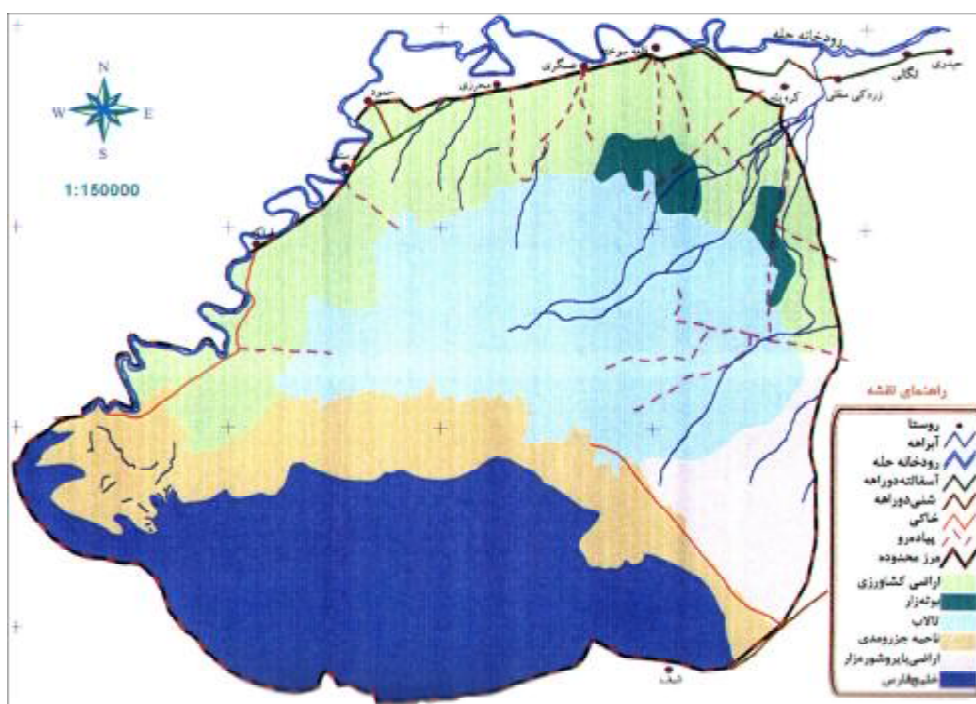


تصویر شماره 2 - نمایی از تالاب حله



موقعیت منطقه، روستاها و شهرهای همجوار

منطقه حفاظت شده حله از نظر تقسیمات سیاسی - اداری استان در شهرستان بوشهر قرار دارد. این محدوده در 10 کیلومتری شمال شهر بوشهر و در امتداد ساحل واقع شده است این منطقه با وسعت 46783 هکتار دارای دو بخش آبی و خشکی است و در واقع بخشی از دلتای حله بوده که در انتهای رودخانه حله واقع شده است.





آب و هوا و اقلیم منطقه

منطقه حفاظت شده حله جزئی از بخش کم ارتفاع استان بوشهر در طبقه ارتفاعی 2-8 متر قرار دارد و در حقیقت جلگه آبرفتی رودخانه بوده که از ارتفاعات زاگرس سرچشمه می گیرد.

آب و هوای این منطقه بواسطه کمی ارتفاع و نزدیکی به خط استوا گرم و صحرایی با ریزش باران کم و رطوبت هوای بسیار زیاد می باشد. 7 ماه از سال خشک بوده، بطوریکه خشکی هوا از ماه فروردین شروع و تا آبان ماه ادامه می یابد و شدت آن در ماههای تیر و مرداد است.

منابع آب

منبع اصلی تأمین کننده آب منطقه حفاظت شده حله، رودخانه حله می باشد که از بهم پیوستن رودخانه شور دالکی و رودخانه شیرین شاپور در جنوب روستای درودگاه تشکیل می گردد. سرچشمه اصلی رودخانه شاپور حوزه آبریز شمال شرقی شهرستان کازرون است که آب آن شیرین بوده ولی قسمتی از آب این رودخانه پس از اتصال با رودخانه شور شکستیان و عبور از پیچ و خم های متعدد و اتصال شاخه فرعی دیگر به آن در دشت برازجان و در غرب روستای درودگاه به رودخانه دالکی می پیوندد. سرچشمه رودخانه دالکی آب شیرین است که از ارتفاعات شمال شرقی دریاچه پریشان و جنوب دشت ارژن تغذیه می گردد. این رودخانه در مسیر حرکت خود بطرف دریا با چند شاخه شور از جمله رودخانه شور جده، رودخانه فراشبند، سیاهرود و یک شاخه از حوزه کمارج مخلوط شده و در نتیجه کیفیت آب آن نامتناسب می گردد. این رودخانه در شمال روستای سر قنات وارد دشت برازجان شده و در این مسیر چشمه های گوگردی بسیاری وارد آن شده و در فاصله 1/5 کیلومتری غرب روستای درودگاه به رودخانه شاپور پیوسته و مشترکاً رودخانه بزرگ و دائمی حله را بوجود می آورند.

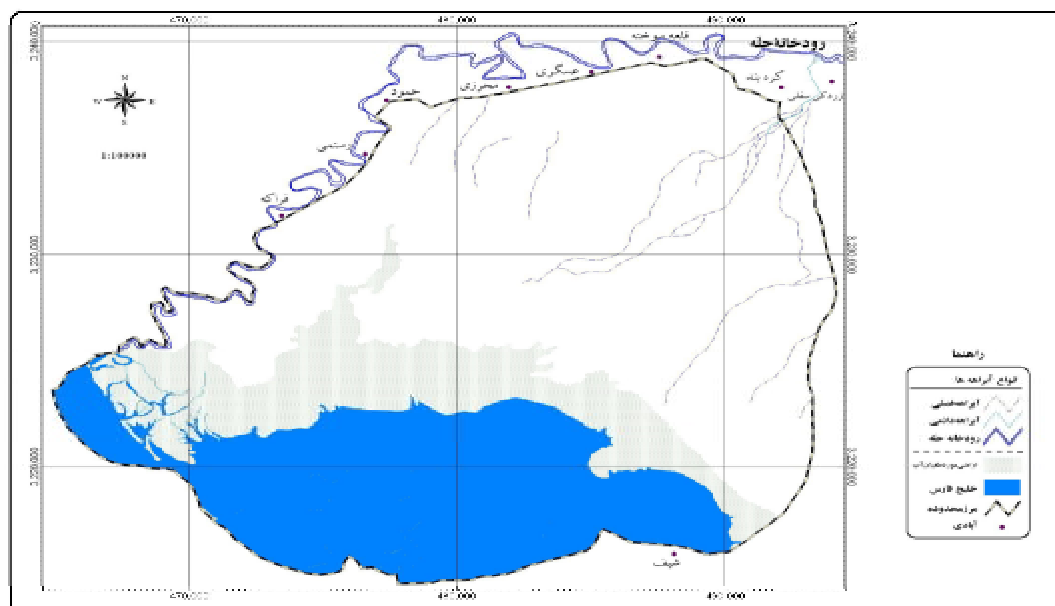
سطح حوزه آبریز رودخانه حله 9850 کیلومتر مربع و حداکثر دبی لحظه ای آن 1231/7 متر مکعب در ثانیه در سال 1367 و حداقل آن 1/22 متر مکعب در ثانیه در سال 1366 و



گزارش کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله خرداد 93

متوسط دبی ماهیانه آن طی یک دوره 11 ساله 32/56 متر مکعب در ثانیه و میزان تخلیه سالانه آن 1026/8 میلیون متر مکعب برآورده شده است.

رودخانه حله دائمی بوده و در شمال شرقی روستای کره بند به دو شاخه شمالی و جنوبی تقسیم می گردد. شاخه شمالی پس از پیچ و خم های متعدد سرانجام وارد دریا شده ولی شاخه جنوبی آن قبل از رسیدن به دریا در اراضی رسوبی مشرف به دریا پخش گردیده و تالاب حله را تشکیل می دهد که سرانجام سر ریز آب آن به دریا وارد می گردد.





زیست بوم تالاب حله

عمده ترین جانوران شاخص و ارزشمند منطقه عبارتند از:

– پستانداران

رده پستانداران در سراسر کره زمین شامل سه گروه تخمگذاران، کیسه داران و جفت داران است که تمامی پستانداران ایران به گروه جفت داران تعلق دارد. وضع پراکندگی پستانداران مانند همه حیوانات به شرایط آب و هوا و رویش گیاهی بستگی دارد.

یکنواختی زیستگاهی در منطقه حفاظت شده حله، شمار گونه های پستاندار را محدود نموده است. عدم وجود عوارض خاص طبیعی و هموار بودن منطقه که از فصول گرم نسبتاً طولانی هم متأثر می گردند گستره خانگی پستانداران را در این محدوده زیستی تحت تاثیر قرار داده و حضور پستانداران شب فعال و گروههایی که دارای زندگی زیرزمینی هستند را توجیه پذیر نموده است.

شغال (Canis aureus)، روباه معمولی (Vulpes vulpes)، گرگ (Canis lupus)،
کفتار (Hyaena hyaena)، خوک وحشی (گراز) (Sus scrofa)، گربه وحشی (Felis
catus (f. silvestris)، خرگوش (Lepus capensis)، خدنگ (Herpestes edwardsii)

راسته حشره خواران (Hemiechinus hypomelas)

خار پشت ایرانی (خارپشت برانت)

راسته خفاش ها

خفاش ها در منطقه حفاظت شده حله و در بخش های خشکی و در لابلاي نيزارها و گزها پراکنش دارند. از راسته خفاشها 5 خانواده در منطقه حله مشاهده شده است که می توان خانواده های خفاش دم موشی، نعل اسبی، بینی بر گه ای، معمولی و دم آزاد را نام برد.



راسته جوندگان

جربیل بلوچی (Gerbillus nanus)، جربیل هندی (Tatera indica)، پامسواکی
بزرگ (laculus) blanfordi، تشی (Hystrix indica)

پرندگان

پرندگان به عنوان یکی از زیست‌مندان مهم، تأثیر زیادی در ارزش‌گذاری زیستگاهها دارند. ارتباط اکولوژیک و نوسان جمعیت پرندگان بویژه گونه های مهاجر آبی و کنار آبی شاخص بوم شناختی مناسبی برای تشخیص وضعیت زیست محیطی مناطق می باشد.

منطقه حفاظت شده حله مجموعه ای متنوع و کم نظیر از زیستگاههای تالابی آب شیرین، رودخانه ای و مصبی در دهانه رودخانه حله و همچنین کفه های گلی بین جزر و مدی میباشد.

- پرندگان زیستگاههای خشکی

منطقه حفاظت شده حله با مجموعه ای از اکوسیستم های تالابی و خشکی عمدتاً در منطقه دشتی و هموار گرفته است. عدم وجود عوارض طبیعی قابل توجه و تأثیر پذیری زیستگاهها از اقلیم منطقه زیستگاههای خشکی را به سمت یکنواختی سوق داده و وابستگی معیشتی ساکنین منطقه به فرآورده های زراعی و کشت آبی - دیم ، حضور دام در این منطقه و تردد وسایل نقلیه محدودیت هایی برای زیست پرندگان ایجاد نموده است. مهیا بودن بستر تغذیه و معتدل بودن هوا در فصول پاییز و زمستان حضور پرندگان را در منطقه به نحو بارزی افزایش می دهد.

دراج از پرندگان بومی منطقه محسوب شده که با داشتن زمینه زیستگاهی مناسب در اطراف مزارع، بوته زارها و مجاورت به زیستگاههای تالابی و گز زارها جمعیت مطلوبی را در منطقه دارا می باشد.





پرندگان خانواده کوکرها هم به تناسب فصل از زیستگاههای دشتی و اراضی کشاورزی بهره مند می گردند. هوبره گونه دیگری از پرندگان دشت زی بزرگ جثه می باشد که همه ساله بصورت مهاجر زمستانه زیست می نماید . جمعیت این پرنده هم نسبت به زیستگاههای همجوار که از امنیت کمتری برخوردار می باشد فزونی یافته و در گروههای 10-15 تایی در منطقه مشاهده می شود .

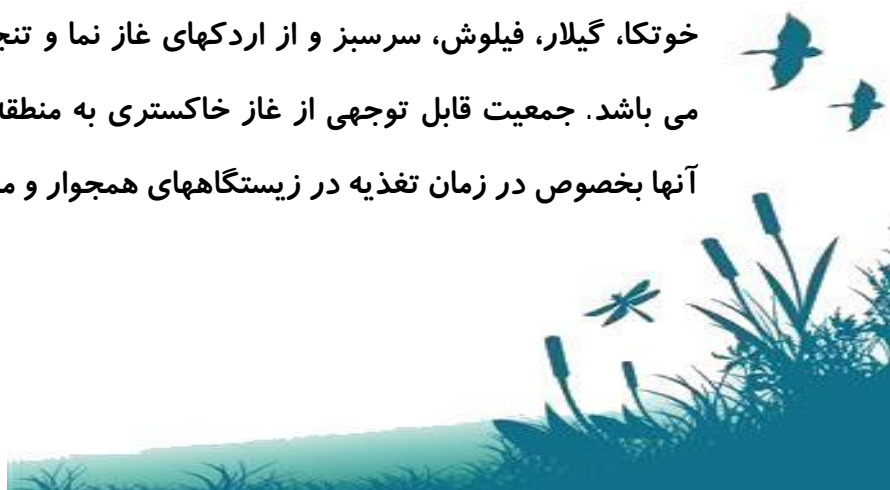
درزیستگاههای دشتی و زراعی و در فصول رشد محصولات، غازها و درناها هم به تعداد زیاد بهره می برند.

پرندگان شکاری منطقه نیز از قبیل شاهین، عقاب، سارگپه، کرکس، سنقر و قوش با تبعیت حضور پرندگان مهاجر در دستجات مختلف در منطقه حاضر و به نحو مطلوب از منابع تغذیه موجود در منطقه استفاده می نمایند.

- پرندگان بخش تالابی و رودخانه ای

منطقه حفاظت شده حله بامساحتی در حدود 46783 هکتار از جمله زیستگاههای بسیار مهم پرندگان مهاجر آبی و کنار آبی در جنوب ایران است. خصوصیات فیزیکی این تالاب، وجود آب شیرین و دائمی با نی زارهای وسیع و نیز بخشی با پوشش گیاهی جنگل و سایر گیاهان آبی مکان مناسبی را برای زمستان گذرانی و تغذیه پرندگان فراهم نموده است.

بستر مناسب تغذیه، وجود آبهای کم عمق و غنی و پناهگاههای مناسب که غنای بیولوژیک منطقه هم عمدتاً بر پایه این منابع استوار گردیده است همه ساله پذیرای تعداد کثیری از پرندگان مهاجر آبی و کنار آبی می باشد. انواع اردکها مانند اردک ارده ای، نوک پهن، خوتکا، گیلار، فیلوش، سرسبز و از اردکهای غاز نما و تنجه بیشترین حضور را در منطقه دارا می باشد. جمعیت قابل توجهی از غاز خاکستری به منطقه مهاجرت می نمایند که گستردگی آنها بخصوص در زمان تغذیه در زیستگاههای همجوار و مزارع کشاورزی به نحو بارزی نمایان





می گردد. برخی از گونه های در حال تهدید نظیر اردک مرمری، غاز پیشانی سفید، غاز پیشانی سفید کوچک، پلیکان خاکستری، فلامینگو و درناها هم در این منطقه مشاهده شده اند که حاکی از اهمیت زیستگاهی این تالاب می باشد.

انواع آبچلیک، اگرت، کفچه نوک، لک لک و چوب پا از جمله پرندگان این بخش از منطقه حفاظت شده حله هستند. در بخش رودخانه ای منطقه حفاظت شده حله نیز گروهی از پرندگان از جمله چلچله رودخانه ای، گلاریول بال سرخ و انواع ماهی خورک ها مشاهده می گردد.

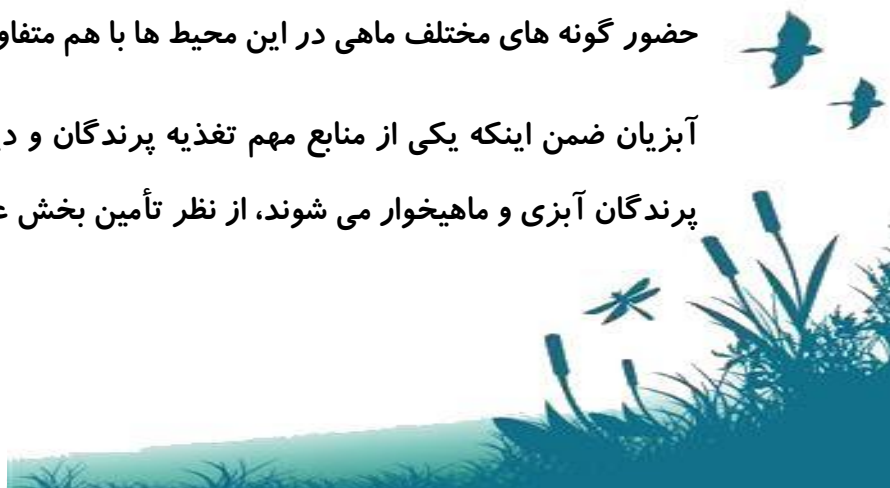
- پرندگان بخش بین جذر و مدی و دریایی

در بخش دریایی بخصوص در کفه های گلی بین جذر و مدی (mid flat) بدلیل گستردگی منابع غذایی و امنیت لازم به لحاظ عدم امکان دسترسی آسان مناطق، گروه زیادی از پرندگان در گروههای کوچک و بزرگ اجتماع یافته اند. فراوانترین گونه مشاهده شده در این بخش از منطقه حفاظت شده حله باکلان معمولی می باشد که همه ساله هزاران قطعه از آنها در منطقه زیست می نمایند و کاکائی سر سیاه کوچک و کاکایی نقره ای از گونه های پر جمعیت دیگر می باشد. انواع آبچلیک، تنجه، سلیم خرچنگ خوار، صدف خوار، فلامینگو و انواع اگرت در بخش های مختلف این قسمت بخصوص در زمان جذر آب دیده می شوند.

آبزیان

زیستگاههای آبی حله از دو بخش متمایز آبهای ساکن و جاری با کیفیت آب شور و شیرین در بخش های مختلف رودخانه و تالاب و دریا تقسیم بندی می گردند که وضعیت زیستی و حضور گونه های مختلف ماهی در این محیط ها با هم متفاوت است.

آبزیان ضمن اینکه یکی از منابع مهم تغذیه پرندگان و دیگر جانوران محسوب و سبب جلب پرندگان آبزی و ماهیخوار می شوند، از نظر تأمین بخش عمده ای از پروتئین مورد نیاز جوامع





انسانی و صنایع غذایی مختلف بسیار با اهمیت هستند. بنابراین نقش اکولوژیک و اقتصادی مهمی در زنجیره حیاتی اکوسیستم منطقه دارد.

خزندگان و دوزیستان :

راسته لاکپشت ها :

- لاکپشت برکه ای فارس (*Mauremy caspica ventrimaculata*)، لاکپشت مهمیزدار (*Testudo graeca zarudmyi*)

راسته سوسمارها:

- آگامای چابک (*Trapelus agilis*)، آگامای وزغی خاکستری (*Phrynicephalus acuteltus*)، سوسمار خاردم بین النهرین (*Uromastyx loricatus*)

راسته مارها :

- بوآی شنی خوزستانی (کور مار خوزستانی) (*Eryx jayakari*)، مار چلیپر (*Natrix tessellata*) (*tessellate*)
- یله مار (تیرمار) (*Malpolon monospessulanus*) مار جعفری (*Echis carinatus*)

راسته قورباغه ها و وزغ ها

- وزغ سبز (*Bufo viridis*)، وزغ سبز غربی (*Bufo viridis spp*)، -قورباغه مردابی (*Rana ridibunda*)





اهمیت از نظر گردشگری :

منطقه حفاظت شده حله بدلیل برخورداری از تنوع زیستگاهی و جانوری بخصوص پرندگان دارای قابلیت‌های گردشگری زیادی می باشد . همچنین وجود ماهیگیری و تماشای مناظر حیات و حش اهمیت منطقه را دوچندان کرده است .

مدیریت منطقه :

تالاب حله توسط اداره کل حفاظت محیط زیست استان و وجود یک پاسگاه حفاظتی ثابت در منطقه مورد حفاظت قرار می گیرد . این تالاب از سال 1354 منطقه امن و حفاظت شده اعلام گردیده و اقداماتی جهت ثبت در کنوانسیون رامسر انجام گردیده است .

گزارش کارگاه آغازین تدوین مدیریت یکپارچه تالاب حله :

کارگاه آغازین در تاریخ 10 و 11 خرداد ماه 1393 در مجتمع فرهنگی آموزشی خانه معلم واقع در شهرستان بوشهرو مراسم افتتاحیه در سالن اجتماعات اداره کل حفاظت محیط زیست استان برگزار گردید . در این کارگاه از کلیه ادارات و سازمانهای مرتبط استانی و شهرستان و همچنین نمایندگان بهره برداران و ذینفعان از تالاب دعوت به عمل آمد .





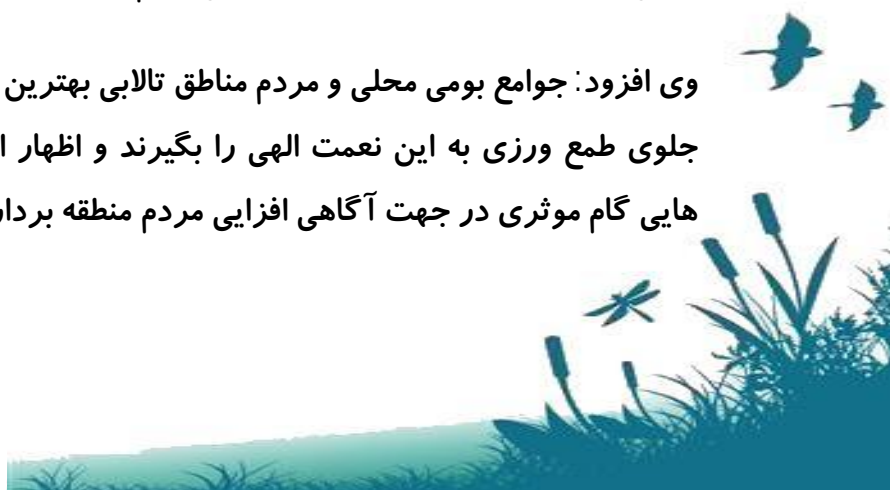
افتتاحیه :



در مراسم افتتاحیه که با حضور معاون عمرانی استانداری بوشهر، مسئولین و کارشناسان این اداره کل، کارشناسان دستگاه های ذیربط و جوامع بومی محلی منطقه حفاظت شده حله و جوامع پیرامون تالاب حله برگزار شد معاون توسعه مدیریت و منابع انسانی اداره کل حفاظت محیط زیست استان بوشهر ضمن عرض خیر مقدم و پوزش از طرف دکتر دلشب مدیر کل این اداره با توجه به ماموریت فوری پیش آمده و حضور وی در مراسم احیای اهداء جایزه ملی محیط زیست با حضور رییس جمهور در سازمان مرکزی، به فرمایشی گهر بار از حضرت امام صادق علیه السلام اشاره کرد که می فرماید: زندگی با سه چیز خوش می شود: هوای پاک، آب گوارا و زمین آماده زراعت .

سید مهدی هاشمی اظهار داشت: تالاب خون جاری در رگهای جوامع بومی و محلی منطقه ی تالابی است و هر چه به تالاب ها رسیدگی کنیم باعث رشد و توسعه آنها خواهد شد.

وی افزود: جوامع بومی محلی و مردم مناطق تالابی بهترین حافظان تالاب ها هستند که می توانند جلوی طمع ورزی به این نعمت الهی را بگیرند و اظهار امیدواری کرد با برپایی چنین کارگاه هایی گام موثری در جهت آگاهی افزایی مردم منطقه بردارند.





گزارش کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله خرداد 93

در ادامه مراسم مهندس رستمی معاون عمرانی استانداری بوشهر به اهمیت تالاب ها اشاره کرد و اظهار داشت: همه ی ما در هر لباسی که هستیم باید از تالاب ها حفاظت و حراست کنیم.

وی افزود: تالاب حله که از اهمیت بالایی برخوردار است منتهی الیه دو رودخانه شاپور و دالکی است و اگر به سوابق نگاه بیندازیم اثرات بسیار زیادی در زندگی مردم که در حواشی آن زندگی می کردند داشته که بر هیچ کسی پوشیده نیست.



مهندس شاپور رستمی ادامه داد: عدم توجه و مراقبت از تالاب ها در بسیاری از جاهای کشور باعث ایجاد تغییرات در زندگی مردم و به هم خوردن اکوسیستم منطقه شده است. ما در بعضی از نقاط کشور تالاب هایی داشتیم که بهترین زیست گاههای پرندگان نادر بودند اما به دلیل بعضی از اقداماتی که صورت نگرفت و برخی تعرضاتی که مردم حواشی تالابها انجام دادند باعث شدند که این موجودات دیگر در تالاب ها وجود نداشته باشند و تالاب رو به خشکی برود





و حتی باعث مهاجرت مردم منطقه و تغییرات آب و هوایی شد.

معاون عمرانی استاندار بوشهر عنوان کرد: با توجه به تشکیل کارگاه های آموزشی و مشورتی و با توجه به ارتباط بسیار خوبی که بین سازمان ها ، ادارات و نهادها ایجاد خواهد شد امید است بتوانیم یک مدیریت بسیار مناسبی در زندگی تالاب ها انجام بدهیم که مردم بتوانند خیلی راحت زندگی کنند.

وی تاکید کرد با عدم مراقبت از تالاب ها همه ضرر می بینند بنابراین همه باید دست به دست هم بدهیم و با ایجاد حلقه های اتصال بین سازمان ها، ادارات و جوامع محلی مناطق تالابی هماهنگی ایجاد کرده و بتوانیم تالاب ها را به وضعیتی بهتر از آنچه که هست برسانیم.

رستمی در ادامه گفت: استاندار محترم و مجموعه معاونت عمرانی اهمیت بسیار زیادی به موضوع محیط زیست و توسعه پایدار قائل هستند و ان شاءالله بتوانیم دست به دست هم بدهیم و از مواهب الهی حراست کنیم و به نسل های بعدی بسپاریم.

در ادامه ی مراسم افتتاحیه مهندس مقیمی کارشناس ارشد اداره کل حفاظت محیط زیست استان بوشهر با ارائه پاور پوینت، تعاریفی از تالاب ها را برای حاضرین تشریح کرد و به اهمیت ، ویژگی و ارزش تالاب ها اشاره کرد.

مقیمی گفت: هدف از تشکیل چنین کارگاه هایی استفاده از باران های فکری ذینفعان و جوامع مردمی است تا بتوانیم در قالب حفاظت از زیست بوم ها و تالاب ها مدیریت موفق داشته باشیم.

وی افزود: تالاب ها در پست ترین نقاط حوزه های آبخیز قرار دارند و زیست بوم هایی بسیار شکننده و آسیب پذیر بوده و با توجه به موقعیت جغرافیایی و توپوگرافی، تحت کوچکترین فعل و انفعالات تخریب می شوند.





محمود مقیمی بر اساس تقسیم بندی کنوانسیون رامسر تالاب ها را در سه گروه تالاب های ساحلی دریایی، تالاب های خشکی و تالاب های مصنوعی برشمرد و اشاره کرد: در استان بوشهر دو نوع اول وجود دارد و عمده فشارهای ایجاد شده در حال حاضر بر روی تالاب های ساحلی دریایی بواسطه فعل و انفعالاتی که در دو دهه گذشته با توسعه صنایع نفت و گاز، صورت گرفته و باعث شده سواحل دستخوش تغییرات عمده ای گردد.

کارشناس ارشد اداره کل حفاظت محیط زیست استان بوشهر ادامه داد: یافتن راهکار و حل معضلات و مشکلات تالاب ها نیازمند اطلاعات علمی و نگرش جدید در مدیریت است؛ مدیریتی که اکوسیستمی باشد و نه عنصری و بسته.

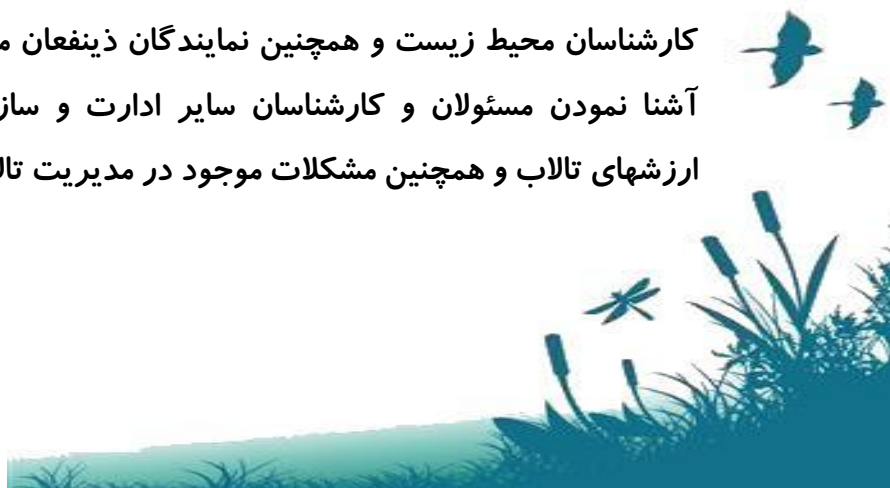
مهندس مقیمی از تالاب های حله، نای بند، دیر نخیلو، مند، خارگ و خارگو بعنوان مهمترین تالاب های استان بوشهر نام برد و تاکید کرد: عدم رعایت همه جوانب توسعه پایدار که همانا رعایت مسائل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی زیست محیطی می باشد باعث تخریب تالاب ها شده است.

وی خاطرنشان کرد: باید دانش علمی را به مردم محلی انتقال داد تا بتوان از وجودشان در حفاظت از تالاب ها استفاده کرده و شاهد نقش آنها در احیاء تالاب ها باشیم.

پس از مراسم افتتاحیه، شرکت کنندگان در کارگاه مشورتی جهت بازدید میدانی به تالاب حله رفتند و بعد از ظهر نیز در کارگاه مشورتی آغازین تدوین برنامه های مدیریت زیست بومی تالابها شرکت نمودند.

بازدید میدانی :

طبق برنامه پس از مراسم افتتاحیه در اولین گام کلیه شرکت کنندگان با محل طبیعی تالاب و استقرار کلیه سکونتگاهها و سازه های مرتبط به تالاب آشنا شدند . این بازدید با توضیحات کارشناسان محیط زیست و همچنین نمایندگان ذینفعان محلی همراه بودو تلاش شد تا ضمن آشنا نمودن مسئولان و کارشناسان سایر ادارت و سازمانهای مرتبط با ویژگیها ،منابع و ارزشهای تالاب و همچنین مشکلات موجود در مدیریت تالاب تاکید گردد .





در این بازدید که توسط اداره کل حفاظت محیط زیست بوشهر و پشتیبانی فنی طرح حفاظت از تالاب های ایران و دفتر زیستگاه ها و امور مناطق سازمان انجام شد بیش از 50 نفر از نمایندگان روستاهای حاشیه تالاب، سازمان های مردم نهاد، استانداری، فرمانداری ها، شرکت آب منطقه ای، جهاد کشاورزی، میراث فرهنگی و گردشگری، راه و شهرسازی، حفاظت محیط زیست و برخی نهادهای ذیربط دیگر حضور داشتند.



با توجه به اینکه آب ورودی به تالاب از رودخانه های شاپور و دالکی نشات گرفته و این دو رودخانه در بالادست به هم پیوسته و رودخانه حله را تشکیل می دهد که در نهایت تالاب حله را تشکیل می دهد . همچنین ایجاد سد رئیسعلی در بالادست مشکلات کم آبی را بوجود آورده است . 8 روستای مشرف به تالاب از اهمیت ویژهای برخوردارند . قسمت عمدهای از معیشت روستائیان از طریق کشاورزی در حاشیه تالاب تامین می گردد و مالکیت این بخش از حاشیه



تالاب دارای مباحث حقوقی ویژه محلی است که مورد اختلاف سازمانها و بهره برداران محلی است. به دلیل اینکه آب ورودی تالاب در بالادست ابتدا مورد مصرف کشاورزی قرار گرفته و سپس به تالاب می رسد، پتانسیل آلودگیها ناشی از سموم و آفت کشها وجود دارد که از عوامل فعلی تهدید زیستگاه تالاب است.



یکی دیگر از مواردی که دغدغه کارشناسان محیط زیست و جوامع محلی شرکت کننده در کارگاه بود کم بودن حجم آب تالاب و رودخانه بوده که به گفته نمایندگان جوامع محلی در سالهای گذشته وضعیت تالاب بسیار مطلوب بوده و به دلیل احداث سد رئیسعلی حجم آب تالاب و رودخانه کم شده است.

افزایش ارتفاع آب تالاب با پیامدهایی روبروست که ذینفعان تالاب را تحت تاثیر قرار می دهد بهبود شرایط کشاورزی، ایجاد پوشش گیاهی مناسب، زیستگاه مناسب برای پرندگان مهاجر و تاثیر آن بر آبزیان تالاب از مواردی است که در مدیریت زیست بومی تالاب و طرح تامین آب تالاب مورد بررسی خواهد بود.

در ادامه بازدید به بند یا خاکریزی که توسط محیط زیست احداث گردیده رفته که نمایندگان جوامع محلی اظهار داشتند که مسیر تالاب در گذشته از این مسیر عبور می کرده و مشاهده گردید که با احداث این خاکریز از به هدر رفتن آب تالاب جلوگیری شده است.





نظرات و توضیحات مسئولان

در ادامه طبق برنامه تعریف شده (پیوست) بعد از بازدید میدانی و در بعدازظهر، کارگاه در سالن اجتماعات خانه معلم تشکیل گردید و آقای مهندس سلیمانی مدیر پروژه طرح حفاظت از تالابهای ایران در خصوص کارگاه و تشریح اهداف این طرح و اهمیت زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی تالابها و لزوم تدوین مدیریت یکپارچه با مشارکت جوامع محلی پرداختند .



وی در ادامه گفت: ایجاد فضای مناسب برای ارتباط مستمر و موثر بین جوامع محلی و دستگاه‌های ذیربط دولتی یکی از الزامات استقرار مدیریت زیست بومی برای تالاب‌های کشور است.

مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران خاطر نشان کرد: در طول این کارگاه دو روزه پس از مراسم افتتاحیه، شرکت کنندگان در طول بازدید مشترک از تالاب حله به بررسی مشکلات مرتبط به این تالاب پرداخته، و در گام‌های بعد بررسی نحوه استقرار مدیریت زیست بومی برای این تالاب، بررسی مشترک ارزشها و کارکردها، مشکلات و تهدیدات تالاب و تحلیل ذینفعان و دست‌اندرکاران و همچنین تعیین چشم‌انداز و هدف کلی برای برنامه مدیریت جامع این تالاب ارزشمند جنوبی کشور در دستور کار قرار گرفت.

مهندس محسن سلیمانی مدیر ملی طرح حفاظت از تالاب‌های ایران مشارکت گسترده جوامع محلی و سازمان‌های غیردولتی در اولین نشست تدوین مشارکتی برنامه مدیریت جامع تالاب حله در بوشهر را از ویژگی‌های بارز این کارگاه عنوان کرد و ایجاد فضای مناسب برای ارتباط مستمر و موثر بین جوامع محلی و دستگاه‌های ذیربط دولتی را یکی از الزامات استقرار مدیریت زیست بومی برای تالاب‌های کشور عنوان کرد.





تشکیل کارگروها با مشارکت ذینفعان :

برنامه روز اول با اتمام بازدید و ارائه توضیح در خصوص تشریح اهداف این طرح و برنامه های روز آتی و ترکیب شرکت کنندگان برای ان به پایان رسید . روز دوم با هدف تکوین و اعلام عزم در برنامه های کلی پیش بینی شده برای تالاب در افق بلند مدت ، و با حضور مسئولان و کارشناسان اداره کل حفاظت محیط زیست ، نمایندگان جوامع محلی ، کارشناسان سایر ارگانها و تشکلهای مردم نهاد و نیز نمایندگان سازمان حفاظت محیط زیست کشور و طرح حفاظت از تالابها ادامه یافت .

برای پیشبرد برنامه های کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله شرکت کنندگان با توجه به رعایت یک همگنی در همه گروههای شرکت کننده از ذینفعان به سه گروه تقسیم شدند و با تسهیلگری جناب آقای مهندس سلیمانی ، سرکار خانم مهندس عثی اشعری و خانم مهندس امینی و همراهی آقای مهندس مجتبی نسیمی به مباحث ذیل پرداخته شد .





1 - ذینفعان تالاب حله و محدوده اثر

2 - ارزشها و کارکردهای تالاب حله

3 - مشکلات و تهدیدها در تالاب حله

نماینده هر یک از کارگروهها با اتمام فرصت تعیین شده به تشریح دستاوردهای هم اندیشی برای سایر گروهها می پرداخت و در پایان نظرات دیگر گروهها به یادداشتهای آن گروه افزوده

می شد .





نتیجه تبادل آرا در این کارگروهها به شرح ذیل بود :

گروه اول : ذینفعان و محدوده اثرات در تالاب حله

نام ذینفعان	محدوده اثر
استانداری فرمانداری بخشداری	نقش حاکمیتی تخصیص بودجه هماهنگی بین دستگاهها توسعه پایدار در منطقه
جوامع محلی (کشاورزان، دامداران، صیادان)	فعالیت کشاورزی چرای دام آبخشور ماهگیری بهره برداری از آب رودخانه
محیط زیست	حفاظت از تالاب حفاظت از آب و خاک حفظ گونه ها و تنوع زیستی
میراث فرهنگی و گردشگری	حمایت از بومی گری معرفی تالاب حله بعنوان مقصد گردشگری گسترش فرهنگ گردشگری
آب منطقه ای	رعایت و تأمین حق آبه تالاب مطالعه و جلوگیری از آب شور به تالاب توسعه منابع آب حوضه آبریز تالاب ساماندهی رودخانه و مسیل های تالاب تعیین حد حریم و بستر تالاب و رودخانه مدیریت بهره برداری از منابع آب
شیلات	حفاظت از گونه های بومی
آموزش و پرورش	برگزاری دوره آموزشی برای دانش آموزان مسائل فرهنگی، الگوی گردشگری برای خانواده و مسائل تفریحی
اداره راه و شهرسازی	نصب تابلوهای راهنما جهت حفظ حیات و حش ایجاد گاردریل در محدوده و مجاورت تالاب
منابع طبیعی آبخیزداری	مرز بندی بین زمینهای ملی و مستثنیات مدیریت بهره برداری از منابع آب



گزارش کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله خرداد 93

حفاظت از گونه های گیاهی آموزش روشهای کشاورزی و آبیاری تثبیت خاک و شنهای روان واگذاری اراضی معرفی و مشاوره درباره سم و کود شیمیایی	جهاد کشاورزی دام پزشکی
مطالیه حفظ منابع آب و خاک و تنوع زیستی رابطه بین مردم و مسئولین، آگاه سازی جامعه	تشکلهای مردم نهاد
کارهای پژوهشی علمی اردوهای علمی با توجه به سر فصلهای مرتبط	دانشگاه، دستگاههای پژوهشی





گروه دوم ارزشها و کارکردهای تالاب حله

ارزش بین المللی	زیستگاه مناسب برای پرندگان تالابی	حضور پرندگان زمستان گذر
تنوع زیستی گونه های گیاهی	ایجاد ارتباط بین دو اکوسیستم	گردشگری
محیط طبیعی بکر و دست نخورده	تغذیه آبهای زیر زمینی	چراگاه دامهای اهلی
حفاظت از زیستگاه گونه های بومی جانوری	هدایت و کنترل سیلابهای فصلی	تولید گیاهان دارویی
جلوگیری از فرسایش خاک	ارتزاق مردم محلی	رونق صنایع دستی
هوای پاک و تلطیف هوا	جلوگیری از آلودگی	حمایت و برداشت از گونه های ابری
افزایش تولیدات کشاورزی	صدور پروانه شکار قانونی	ارزش بالای مواد غذایی و معدنی
ذخیره گاه کربن	ارزشهای علمی و پژوهشی و فرهنگی	جلوگیری از مهاجرت روستائیان
کاهش آسیبهای اجتماعی جوانان	ارزشهای آموزشی	





گروه سوم : مشکلات و تهدیدات تالاب حله

تلفات حیات وحش ناشی از احداث جاده	تغییر کاربری اراضی	کمبود آب	عدم رها سازی سهم آب زیست محیطی توسط دینفعان
آلودگی آب ورودی تالاب	نبود آموزش کافی برای جوامع محلی	ورود زهکش نخیلات به تالاب	دوشاخه بودن تالاب
عدم احداث زیر گذر برای روستائیان	مشخص نبودن میزان حق آبه تالاب	افزایش سطح زیر کشت	نامشخص بودن حدود منطقه حفاظت شده
کمبود ضمانت اجرایی قوانین	نداشتن برنامه مدیریت جامع	کاهش تنوع زیستی	نامشخص بودن حریم تالاب
عدم لایروبی تالاب	عدم هماهنگی بین بخشی	کشیده شدن آتش مزارع به تالاب بصورت عمدی و سهوی	مناقشات اراضی
انتقال بیمارها	ورود گردو غبار از سایر استانها	تغییر آب و هوا و گردو غبار محلی	عدم تامین حق آبه از سد رئیسعلی دلواری
انباشته شدن رسوبات رودخانه در زمان سیلاب مسیر ورودی به تالاب	آسیب به نوزادگاههای شیلات در اثر احداث	شکار و صید غیر مجاز	احداث سد در بالا دست
روشهای نامناسب آبیاری و کشاورزی	نیاز به فرهنگ سازی در خصوص محیط زیست و تالاب	کمبود نیروی انسانی محیط زیست	خشکسالی
تغییر الگوی کشت	احداث بزرگراه و عدم تعهد اداره راه	افزایش تبخیر در اثر احداث سد و بند	تغییر مسیر رودخانه از شاخه اصلی

در ادامه کارگاه آقای مهندس سلیمانی مدیر طرح تالابها کشور به تشریح و تعریف چشم انداز و هدف کلی برای تالاب پرداختند از شرکت کنندگان خواسته شد که در قالب سه کارگروه جدید به تعریف چشم انداز 25 ساله تالاب و هدف نهایی را به طور جداگانه در یک جمله ارائه دهند و سپس کارگروهها به تحلیل و اظهار نظر در مورد نتایج همفکری هر گروه پرداختند . نهایتا دو داوطلب از هر گروه (جمعا 6 نفر)از جمع جدا شده و از سه چشم انداز و سه هدف برای تالاب حله به تعاریف واحدی دست یافتند که به شرح ذیل می باشد :



نتیجه کلی کارگاه :

چشم انداز :

تالاب حله تالابی است بین المللی، زیبا با آب کافی و تنوع زیستی غنی و اکوسیستم سالم که کلیه ذینفعان به ویژه جوامع محلی در حفاظت از آن مشارکت فعال داشته و در کنار هم زندگی سالم و پایداری دارند .



هدف

استقرار نظام هدفمند برنامه مدیریت زیست بومی با بکارگیری مدیریت بهم پیوسته منابع آب و خاک بر اساس مشارکت موثر مردم و مسئولین جهت احیاء حفاظت و بهره برداری پایدار از تالاب





گزارش کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله خرداد 93

برنامه کارگاه مشورتی آغازین تدوین برنامه مدیریت زیست بومی تالاب حله

زمان برگزاری 10 و 11 خرداد ماه سال 93

برنامه روز اول: (93/3/10)

شرح برنامه	زمان	توضیحات
سرود و قرآن	8/10-8	
پخش کلیپ	8/20 - 8/10	
سخنرانی توسط مدیر کل	8/30 - 8/20	
سخنرانی استاندار یا معاون ایشان	8/50 - 8/30	
ارائه طرح تالابها	9/10 - 8/50	توسط مدیر طرح تالابها
ارائه موقعیت، ارزشها و تهدیدات تالابها	9/30 - 9/10	توسط کارشناس اداره کل
پذیرایی	10 - 9/30	
بازدید از منطقه حفاظت شده حله	12 - 10	
نماز و نهار	14 - 12/30	
معرفی کارگاه و افراد شرکت کننده و پرسش و پاسخ	14/30-14	
بیان دیدگاههای بازدید کنندگان از بازدید میدانی	15 - 14/30	
پذیرایی	15/30 - 15	
تشکیل نشست اول سه گروه کاری 1- ارزشها و کارکردهای تالاب 2- تهدیدات و مشکلات 3- تحلیل ذینفعان	17 - 15/30	



برنامه روز دوم : (93/3/11)

شرح برنامه	زمان	توضیحات
تشکیل گروه کاری و تعیین چشم انداز و هدف نهایی	8 - 9/30	
ارائه توسط گروهها	9/30 - 10	
پذیرایی	10 - 10/30	
ادامه نشست و ارائه نتایج توسط هر گروه	10/30 - 11	
جمع بندی و تعیین گامهای آتی با همکاری ذینفعان جهت تدوین برنامه مدیریتی	11 - 12/30	
نماز و نهار	12/30	





فهرست شرکت کنندگان

ردیف	سازمان / اداره / شرکت	نام و نام خانوادگی	سمت
1	طرح حفاظت از تالابهای ایران	محسن سلیمانی	مدیر ملی طرح
2		مهری اثنی عشری	کارشناس فنی طرح
3	دفتر زیستگاهها	ژاله امینی	کارشناس
	استانداری بوشهر	شاپور رستمی	معاون عمرانی استانداری
	حفاظت محیط زیست استان	سید مهدی هاشمی	معاون اداری مالی
4		غلامرضا فقیه	کارشناس مسئول
5		مجتبی نسیمی	کارشناس
6		آقایار مرادی	کارشناس مسئول
7		عبدالرضا رضائی	کارشناس
8		سعید نودری	کارشناس
9		حیدر فقیه	کارشناس
10		فاطمه احمد زاده	کارشناس
11		سید احسان موسوی	کارشناس
12		سید حسین نمازی زاده	محیط بان
13		عبدالرضا بارگاہی	کارشناس اداره دشتستان
14		علیرضا مصلحیان	رئیس اداره خارگ
15		مهرداد نورروزی	مسئول منطقه کلمه
16		امین اشکو	محیط بان اداره تنگستان
17		قدرت اله مشتاقی	مأمور اجرایی منطقه حفاظت شده حله
18		حسین دست پاک	مسئول منطقه حفاظت شده حله
19		مصطفی زارعی	محیط بان منطقه حفاظت شده نایبند
20		زینت اسماعیلی	کارشناس اداره گناوه
21		مرتضی فخرایی	کارشناس اداره دیر
22		علیرضا جمادی	کارشناس اداره دشتی
		محمد بحرینی	محیط بان
23		نجف جمشیدی	سرپرست منطقه حفاظت شده مند



گزارش کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله خرداد 93

ردیف	سازمان / اداره / شرکت	نام و نام خانوادگی	سمت
24	فرمانداری بوشهر	علیرضا کرمی	کارشناس امور سیاسی و انتظامی
25		محمد باقر روشن	کارشناس
26	سازمان های مردم نهاد	علی زمانی	
27		سمیه عابدی پور	
28		اسما جهان دوست	
29		مریم ورمزیاری	
30		کیامرث بارگاهی	
31		حسین پور مودت	
32		معصومه احمد زاده	انجمن محیط زیست کوه نورد
33	مدیریت حفظ نباتات سازمان جهاد کشاورزی	مریم صالحی	معاون مدیریت حفظ نباتات
34	اداره کل دامپزشکی	نعمت اله رنجبر	رئیس اداره بهداشت
35	سازمان صنعت معدن و تجارت استان	سید سعید شجاعی	کارشناس مسئول
36	جوامع محلی روستای کره بند	نعت اله مشتاقی	
37		کاظم کره بندی	
38		عین اله کره بندی	
39		اسداله اسماعیلی	
40	اداره آب منطقه ای بوشهر	فریدون کرم پور	معاون طرح و توسعه
41		خدیجه محمد پور	کارشناس
42		بهمن گشتاسبی	کارشناس
43		سیاوش هنری	کارشناس محیط زیست و حفاظت کیفی منابع آب
44	دادگستری کل استان معاونت آموزش	رحیم مرادی	کارشناس
45	شورای بخش مرکزی بوشهر	عبداله بوشهری نژاد	شورای بخش مرکزی بوشهر
46	دهیاری کره بند	داراب غلامی پور	دهیار



گزارش کارگاه آغازین تدوین برنامه مدیریت یکپارچه تالاب حله خرداد 93

ردیف	سازمان/اداره/شرکت	نام و نام خانوادگی	سمت
47	بسیج مهندسين	مریم السادات دباغ	
48		مریم جلالیان	
49	اداره کل راه و شهرسازی استان بوشهر	سبحان سلیمی	معاون اداره فنی
50		مهدی ابولی	کارشناس
51	دفتر فنی استانداری بوشهر	حمیده کللی	کارشناس
52	اداره کل شیلات استان بوشهر	اردشیر یاراحمدی	معاون آبیاری پروری
53	اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری بوشهر	شایسته احمدزاده	کارشناس
54	اداره کل آموزش و پرورش استان بوشهر	الهام اسلامی	کارشناس
55	شورای روستای محرز	امید زارعی	
56		غلامحسین محمد شاهی	
57	انجمن هامون - خبرنگار روزنامه نیسم جنوب	طیبه تناور	

